

Narkotikapolitiskt Center 2022

Analys, debatt och folkbildning för en
human, restriktiv narkotikapolitik

Peter har ordet

I den brytningstid som råder gällande narkotikapolitiken i Sverige och i världen tillsatte regeringen äntligen den utredning om framtidens narkotikapolitik som vi från NPC så länge efterlyst. Vi har där genom rapporten ”8 punkter för en bättre narkotikapolitik” bidragit med förslag som ligger mellan kraven på hårdare straff och legalisering. Förslag som ger en human, restriktiv narkotikapolitik och som vi tagit fram utifrån den analys, debatt och folkbildning vi fört under året och sedan starten av NPC.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

Bland övriga framgångar under 2022 kan nämnas den rapport om förebyggande arbete och vikten av tidig upptäckt som tagits fram av Sara Heine. Den är framtagen i dialog med de som enträget arbetar med narkotikafrågan på olika sätt. Även de folkbildningsinsatser vi gjort i mötet med många runt om i landet via såväl korta som långa utbildningar bör nämnas.

NPC är verkligen ett nätverk där många bidrar på olika sätt. Både med tid och pengar – men även genom kontakter med olika instanser, genom att prata gott om verksamheten, ställa upp på ett möte eller bidra med pressklipp eller till och med hela tidningar. Det är därmed många som förtjänar ett stort tack!

Peter Moilanen
Chef för Narkotikapolitiskt Center

Allmänt om verksamheten

2019 startade Narkotikapolitiskt Center, NPC, sin verksamhet. Bakgrunden var att ett antal organisationer såg ett stort behov av att fördjupa sin kunskap i narkotikafrågan, nå ut i debatten och samordna sina insatser.

Fyra år senare är det 16 organisationer som står bakom NPC. Det är organisationer som alla har stor kunskap och erfarenhet inom hälsofrämjande insatser, prevention och vård utifrån både ett beroende- och anhörigperspektiv. De ser också alla behovet av en djupare analys av aktuella narkoti-

kafrågor, en bättre underbyggd narkotikapolitisk debatt och en bred folkbildning för att fler ska våga, vilja och kunna delta i samtalet.

Beslut om verksamheten tas av en styrgrupp med representanter från de organisationer som på olika sätt bidrar till densamma: Studieförbundet NBV; Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor, SLAN; Blå Bandet; Sveriges Blåbandsungdom, SBU; LP-verksamheten, IOGT-NTO, Ungdomens Nykterhetsförbund, UNF; Föräldraföreningen mot Narkotika, FMN; Junis; Kriminellas Revansch i Samhället, KRIS; Anhöriga Mot Droger, AMD; Svenska Frisksportförbundet; Frisksportens Ungdomsförbund; Stockholms Länsnykterhetsförbund; Svenska Sällskapet för Nykterhet och Folkbildning och Nordiska Godtemplarrådet, NGR. Verksamheten finansieras dels av ovanstående organisationers bidrag genom pengar eller personal, dels genom andra sökta bidrag hos såväl ideella som offentliga organisationer.

Centrets löpande arbete leds av Peter Moilanen, chef för Narkotikapolitiskt Center. Insatser har under 2022 även gjorts av bland andra Sara Heine, Pierre Andersson, Farida al-Abani, Tjarls Metzmaa, Staffan Hübinette, Therese Åkerhielm, Ali Reunanen, Johan Sjöo, Lili-Ann Karpinen och Anne Hallberg.

Mål och uppdrag

Narkotikapolitiskt Center bidrar genom analys, debatt och folkbildning till en human, restriktiv narkotikapolitik.

Enligt oss har en human, restriktiv narkotikapolitik som mål att hålla nere konsumtionen för att minska skadeverkningarna.

Det är en politik med ett stort fokus på prevention och tidig upptäckt, där det förebyggande arbetet genomförs i samverkan mellan olika aktörer som skola, socialtjänst, polis, kommunala samordnare och frivilligorganisationer. Där det finns en väl fungerande och likvärdig vård och behandling som är uthållig och inte släpper taget om den som behöver stöd. Som i enlighet med FN:s barnkonvention utgår från barnets rätt att skyddas från olaglig användning av narkotika och som inte glömmer dem som är närstående. Det är helt enkelt en politik där det är svårt att börja använda narkotika, men lätt att få stöd att sluta.

”Narkotikapolitiskt Center bidrar genom analys, debatt och folkbildning till en human, restriktiv narkotikapolitik.”

För att nå vårt övergripande mål arbetar vi med tre målområden; analys, debatt och folkbildning. Dessa knyter an till varandra på flera olika sätt. Våra analyser ger grund till debattinlägg, men fungerar även som underlag för folkbildning. Då vi driver debatt bidrar vi med kunskap och argument till en bred målgrupp, inklusive beslutsfattare och genom folkbildning får vi fler personer som vill, vågar och kan debattera frågan – vilket stärker vårt opinionsbildande arbete.

Hänt under året

Det har varit ett år präglad av stora händelser i Sverige och i världen. Utöver pandemin har även klimatförändringarna påverkat vår omvärld och den rådande debatten – och inte minst har kriget i Ukraina fått stor plats i politik och nyhetsrapportering. Det har också varit ett valår där frågor om brottslighet och gängkriminalitet debatterats flitigt, även med koppling till narkotika.

Narkotikapolitiken har också diskuterats kopplat till den narkotikautredning som, utifrån den förra regeringens direktiv, satte igång sitt arbete i våras. Vi har haft möjlighet att delta på den hearing som utredningen hållit med representanter från civilsamhället och har även lämnat in våra tankar och önskemål skriftligt samt bjudit in utredarna till ett av våra webinarier för att ge möjlighet för fler i våra nätverk att ta del av utredningens arbete.

För vår verksamhet inom NPC har 2022 varit ett hybridår. En stor del av våra aktiviteter har varit digitala, då vi genom våra webinarier, podd och digitala utbildningar når ut brett och kan samla människor från olika delar av landet. Samtidigt har vi, med vårens släppta pandemirestriktioner, också fått möjlighet att anordna och deltagit på ett flertal fysiska seminarier, utbildningar och möten.

Vi har även varit aktiva i flera internationella sammanhang genom narkotikanätverken VNGOC, Vienna NGO Committee on Drugs och WFAD, World Federation Against Drug – samt organisationen NordAN.

• Analys •

Genom att analysera områden som vi ser har bäring på narkotikapolitiken, vill vi bidra till en bättre underbyggd debatt och förhoppningsvis kloka beslut. Våra analyser används också som underlag vid olika former av utbildningar.

Under 2022 har vi djupdykt i ett antal narkotikapolitiska frågor, varav flera har resulterat i PM eller rapporter som publicerats under året. Våra PM ges ut under rubriken *NPC redet ut*, där vi på några sidor beskriver aktuella ämnen. 2022 har vi tagit fram fyra olika *NPC redet ut*: [Hur förbudet uppfattas i opinionsundersökningar](#); [Om stigmatisering](#); [Om kvinnor och narkotika](#) samt [Vikten av förebyggande arbete](#). Utifrån vårt PM om kvinnor skrev vi, tillsammans med organisationerna Utan Skyddsnät och KSAN, [en debattartikel i Fempers Nyheter](#) om behovet av en jämlik och jämställd beroendesjukvård. Resultatet av vår fördjupning om hur förbudet uppfattas i opinionsundersökningar ledde till [en debattartikel i Socionomen](#).

Vi har genom våra medlemsorganisationer och kontakter med forskare och praktiker tillgång till en bred kunskap och kompetens som vi använder oss

av i all vår verksamhet. Ett exempel är rapporten [Att förebygga narkotika-problem. Tidig upptäckt – tidiga insatser](#) som vi lanserade i februari 2022. Denna byggde till stor del på intervjuer med dem som sällan hörs i debatten; kommunala samordnare, polis, skolkuratorer, fältarbetare, behandlingspersonal och personer med erfarenheter av eget beroende. Människor som möter och hanterar frågan varje dag. Som ser var glappen och utmaningarna finns och varför arbetet ibland fallerar, men även vilka resultat de kan nå när insatserna lyckas.

Rapporten visar hur lokal samverkan kan bidra till minskade narkotikarelaterade problem och ökad trygghet. Det sker inte snabbt och enkelt, men med ett kontinuerligt och långsiktigt arbete är det tydligt att det ger resultat, på många plan.

Vi fick en bra spridning av rapporten med hjälp av webinarier, poddavsnitt, nyhetsbrev, inlägg i sociala medier samt [en debattartikel i SvD](#) i samband med lanseringen. Under året har vi även blivit inbjudna att prata om rapportens innehåll vid flera externa seminarier och workshops. Rapportförfattaren Sara Heine tilldelades ett stipendium från Svenska Carnegie Institutet för att genom rapporten ”belysa försummade delar av narkotikapolitiken”.

I början av året kom även CAN:s rapport [Cannabis och risken för cancer – Vad säger aktuell forskning?](#) som tagits fram på uppdrag av NPC. Rapporten visar på brister i de studier som tidigare genomförts på området och behovet av ytterligare forskning kring cannabisens skadeverkningar. Utifrån nuvarande forskningsläge är det därmed viktigt att inte införa åtgärder som riskerar att öka konsumtionen. I samband med att rapporten släpptes skrev vi även ett par artiklar om ämnet i popNad [samt i Dagens Arena](#). Forskaren Mats Ramstedt, som skrivit rapporten, berättade även om sina slutsatser på ett av våra webinarier under hösten.

I oktober släppte vi rapporten [8 punkter för en bättre narkotikapolitik](#) där vi sammanfattade hur svensk narkotikapolitik kan utvecklas och förbättras. Det handlar till exempel om insatser som smartare påföljder, god samarit-lag och en systematisk satsning på effektivt förebyggande insatser och tidig upptäckt. Viktiga steg på vägen mot en politik som både minskar skador och användande av narkotika. Rapporten lanserades i samband med [en debattartikel i Altinget](#) samt ett webinarium – och innehållet i rapporten har sedan dess använts vid ett flertal arrangemang och artiklar.

Under hösten har även arbete pågått med en rapport kring cannabisindustrin, vilken lanseras i början av 2023.

• Debatt •

Vi vill bidra med väl underbyggda argument i den narkotikapolitiska debatten. Peka på de påståenden som vi inte anser överensstämmer med verkligheten, visa på både styrkor och svagheter i nuvarande narkotikapolitik och komma med förslag på lösningar.

Vi har under 2022 varit fortsatt aktiva i debatten genom artiklar, repliker, insändare och medverkan i en rad externa tidningar, poddar och seminarier. Vi har fått omkring 45 debattartiklar publicerade under året kring aktuella ämnen som beroendevård, förebyggande arbete, god samarit-lag, cannabissens skadeverkningar, Tidöavtalets skrivning och ”bristande vandel” samt vilka insatser vi ser behöver stärkas för en bättre narkotikapolitik. Flera av dem undertecknades tillsammans med andra organisationer.

Ett trettiotal av våra debattinlägg publicerades under sommaren i lokala och regionala tidningar runt om i landet. Dessa undertecknade vi tillsammans med våra medlemmar och samarbetsorganisationer och inläggen lyfte behovet av att stärka den lokala samverkan kring förebyggande och tidiga insatser.

Våra debattartiklar har publicerats i en rad tidningar som exempelvis DN, SvD, Altinget, Dagens Arena, Alkohol & Narkotika, Aktuellt i Politiken, Sydsvenskan, Arbetarbladet, Västerbottenskuriren, Gävle Dagblad, Värmlands Folkblad, Sundsvalls Tidning och Drugnews. Vi har även varit intervjuade och omnämnda i ett flertal artiklar.

Under året har vi också haft möjlighet att delta i narkotikadebatten genom flera externa arrangemang. Bland annat på Kulturhusets Idébar, där aktuella narkotikapolitiska frågor diskuterades i ett panelsamtal och på U-folds seminarium om cannabis i Sverige under Almedalsveckan. Vi medverkade även i den ljusmanifestation som hölls fysiskt och digitalt den 1 november för att uppmärksamma narkotikans offer.

• Folkbildning •

Många upplever att de inte har kunskap eller argument att våga delta i narkotikadebatten eller ens ta ett samtal kring frågan med människor i sin närhet. Genom folkbildningsinsatser på olika nivåer vill vi öka vår gemensamma kunskap och få fler med i samtalet. Detta gör vi bland annat genom *NPC Kunskap*, *NPC Fördjupning* och *NPC Podd*.

2022 har vi, under rubriken *NPC Kunskap*, anordnat 15 webinarier och tre seminarier i samarbete med studieförbundet NBV. Flera av dem har varit kopplade till de PM och rapporter som vi tagit fram under året – men vi har också haft ett flertal webinarier och samtal kring andra aktuella narkotikafrågor. Några av de ämnen som lyfts har varit drogvanor och attityder, avloppsmätningar av narkotika, dödligt våld och cannabis och behovet av

Några av de omkring 45 debattartiklar som NPC stod bakom under 2022.

drogvaneundersökningar. Vi har haft en rad spännande externa föreläsare, bland annat Evin Cetin som talade utifrån sin bok *Narkotikans barnsoldater* och forskaren Joar Gutarstam som pratade om 10 myter om beroende. Vi hade även möjlighet att lyssna till Thomas Lindén, utredare Narkotikautredningen och Lina Pastorek, huvudsekreterare, som presenterade regeringens ramar för utredningen och deras första delbetänkande. Flera av våra webinarier och seminarier genomfördes också i samarbete med andra organisationer, som Movendi International, Tobaksfakta och Svenska Sällskapet för Nykterhet och Folkbildning.

Vi har även deltagit i föreläsningar i andra organisationers och aktörers regi – som Region Östergötlands träff för kommunsamordnare, Svenska Narkotikapolisföreningens (SNPF) utbildningar, Fryshusets personalutbildningar, MHF:s ”Droglyftet” samt WFAD:s Forum. Dessutom har vi funnits på plats med aktiviteter under Socionomdagarna, SNPF:s kongress, IOGT-NTO:s Socialt Forum samt konferensen Drogfokus.

Under hela året har vi producerat *NPC Podd*. Totalt sju avsnitt med samtal om narkotikapolitiska nyheter samt om vår rapport kring tidig upptäckt. Podden tog en paus under första delen av hösten då vår producent, Tjarls Metzmaa, lämnade för nya uppdrag – men tog fart igen i november, då Pierre Andersson tog över rollen.

Under våren och hösten 2022 arrangerade vi liksom tidigare år två folkhögskolekurser, *NPC Fördjupning*, i samarbete med Tollare Folkhögskola. Intresset har varit stort och vi har haft spännande grupper med deltagare från våra medlemsorganisationer, från forskarvärlden samt anställda i kommunal och regional verksamhet. Under kurserna har samtal förts om aktuella frågor som avkriminalisering, legalisering och medicinsk cannabis – men även en grundläggande diskussion kring narkotikapolitiken och dess utmaningar.

I augusti lanserades en uppdaterad version av den narkotikautställning som NPC och studieförbundet NBV tidigare tagit fram. Utställningen är uppdelad i fem olika teman, där varje del av utställningen kan användas separat. Teman som lyfts är narkotikans koppling till miljö, krig och konflikter, terrorism, fattigdom och brottslighet.

I slutet av året uppdaterade vi även studiehandledningen till [8 Myter av cannabis](#), som kommit ut i ny utgåva. Genom studieförbundet NBV finns möjlighet att gå en fysisk eller digital studiecirkel på tre träffar kring materialet.

För att samordna folkbildningsinsatser lokalt och sprida studiematerialen som tagits fram finns en grupp inom NBV där en verksamhetsutvecklare per region arbetar med detta; Naima Abdi, Ulrika Hagen, Magnhild H Andreasen, Lena Wiking, Albana Haxhija och Eva Emadén.

Med blicken framåt

Internationellt står narkotikapolitiken inför olika vägval. Vi har ett antal länder i Europa som tagit beslut om legalisering – och andra som tydligt sagt nej. Just nu pågår ett intensivt lobbyarbete i Bryssel för att få igenom en legalisering i Tyskland och skulle det ske är risken stor för en dominoeffekt i övriga Europa. Bakom står en ekonomiskt stark och inflytelserik cannabisindustri som ser Europa som sin nästa stora marknad efter Nordamerika.

En dörröppnare i både Kanada och de delstater i USA som legaliserat har varit ”medicinsk cannabis”, men i en bredare definition än de cannabinoidbaserade läkemedel som finns godkända för användning i både Sverige och i resten av Europa.

Cannabisbolag har investerat i odling av cannabis för medicinskt bruk – i många fall med siktet inställt på en möjlig legalisering. Andra har spetsat sina produkter inom hälsokost eller kosmetik med CBD. Oklarheter i reg-

leringar och lagstiftning på Europeisk och svensk nivå skapar kryphål för företagen att utveckla sina produkter, förändra normer och attityder kring cannabis och nå nya målgrupper.

När vi lyssnar på de människor som dagligen möter och arbetar med narkotikafrågor på lokal nivå är det dock tydligt att de har en annan bild av frågan. De pratar inte legalisering eller avkriminalisering, utan pekar på helt andra behov – som tillräckliga resurser och en bättre samordning av förebyggande insatser, tidig upptäckt och vård och behandling. Här upplever vi att vi, trots begränsade resurser, har en fortsatt viktig roll att spela för en mer underbyggd och nyanserad debatt – med siktet inställt på en human, restriktiv narkotikapolitik. ■

www.narkotikapolitisktcenter.se